

Buffalo Bill

Už počas svojho života sa stal legendou, o ktorej sa písali stovky románov. Zastrelil 40 000 bizónov, množstvo Indiánov a napokon sa stal majiteľom šou, ktorá navštívila aj Slovensko.

Už počas svojho života sa stal legendou, o ktorej sa písali stovky románov. Zastrelil 40 000 bizónov, množstvo Indiánov a napokon sa stal majiteľom šou, ktorá navštívila aj Slovensko. Sotva nájdeme na zemeguli miesto, ktoré by bolo tak historicky vzrušujúce a opradené legendami, ako divoký západ. Sotva bolo niekde pokope toľko hrdinstva, odvahy, no aj zbabelstva či zrady. Boje belochov s Indiánmi vošli nezmazateľne do dejín a po dlhých rokoch sa už zabudlo na mnohé neprávosti a krivdy. Zostali len silne zromantizované príbehy a glorifikované postavy mužov, ktorí nestáli vždy len na strane zákona. Divoký západ nebol len dobrodružstvo či zlatonosná horúčka, ale bola to aj tragédia, nedorozumenie a takmer úplný zánik jednej ľudskej rasy. Na mnohé postavy vtedajších čias sa zabudlo, zachovali sa však niektoré nesmrteľné mená. Jedným z najznámejších je určite Buffalo Bill.

Ikona divokého západu

Buffalo Bill, vlastným menom William Frederick Cody, sa narodil 26. februára 1846 v štáte Iowa neďaleko mestečka Le Clair. Bol jazdcom legendárneho Pony Expressu, lovcem bizónov, armádnym stopárom, šerifom a napokon šéfom kočovnej Wild West Show. Bol výborným strelcom, diplomatom a neskôr aj osobným priateľom hrdinu občianskej vojny generála Custer a Divokého Billa Hickocka. Vďaka svojmu bohatému a často i dobrodružnému životu sa stal jednou z najznámejších osobností divokého západu. Aj v jeho prípade však platí, že vykonal podstatne menej hrdinských činov, ako mu novinári či obyčajní ľudia pripisovali. Cody, rovnako ako iné ikony západu, bol veľmi márnomyseľný a samolúby, takže sa s potešením pozeral, ako bublina jeho slávy rastie najmä vďaka stovkám westernových románov, v ktorých bol hlavnou postavou a ktoré vychádzali už za jeho života. On sám však už často nedokázal rozoznať realitu od výmyslov.

Kuriér, vojak a zlý manžel

Jedna z legiend sa viaže k Billovmu pôsobeniu v kuriérskej službe Pony Express. Mal len pätnásť rokov, keď sa mu v nej podarilo zamestnať ako jazdec. V časoch, keď ešte železnica nespájala východ a západ Spojených štátov a dostavníky boli nesmierne pomalé, kuriérska služba bola najrýchlejším spôsobom, ako dopraviť správu či poštovú zásielku. Buffalo Bill nastúpil do Pony Expressu v roku 1860 a v tomto nebezpečnom zamestnaní sa vyznamenal nielen ako indiánobijca, ale aj tým, že doručil depešu po 500-kilometrovej ceste bez toho, aby vymenil koňa. Niektoré pramene tvrdia, že Bill si svoje trojmesačné pôsobenie v Pony Expresse vymyslel, pretože ako pätnásťročný len ťažko spĺňal prísne podmienky, za akých šéfovia prijímali kuriérov. Pony Express bol totiž kolos - mal 190 prepriahacích staníc, 80 jazdcov a spolu 300 zamestnancov. Celková dĺžka trate z Missouri do Kalifornie mala takmer 2000 míľ a traťový rekord dopravy zásielky bol sedem dní a sedemnášť hodín. Dostavníkom tá istá vzdialenosť trvala tri mesiace. Treba však povedať, že na svoj vek Bill ovládal pušku až príliš dobre. Ako 11-ročný totiž prišiel o otca, ktorý ako zástanca zrušenia otroctva prišiel o život pri konflikte s rasovým podtónom. V tom istom veku Bill údajne zabil aj svojho prvého Indiána. Jeho láska k strelbe nebola náhodná a už ako malý chlapec túžil po vojenskej uniforme. Matke však dal sľub, že do armády nevstúpi a až po jej smrti si mohol splniť sen - počas občianskej vojny (1861 - 1865) sa stal armádnym stopárom vojsk únie. Zúčastnil sa na niekoľkých bojoch spolu so 7. kansaským plukom. Buffalo Bill nebol rodinný typ, no napriek tomu sa v roku 1866 oženil. Už pár týždňov po svadbe však so svojím svadobným svedkom Divokým Billom Hickockom odišiel do prérie, vrátil sa k povolaniu armádneho stopára a domov chodil len zriedka.

Zabijak bizónov

Svoju prezývku Buffalo Bill si William Cody „pochtivo“ odmakal a skutočne zaslúžil. Za 18 mesiacov zabil asi 4200 bizónov. Bol to rekord a Bill nestál so založenými rukami a rozširoval svoj úspech, kde sa len dalo. Dosiahol tým

veľkú slávu a neustálym pútaním pozornosti zatienil skutočného rekordéra - Billa Tilgmana, ktorý zabil 7500 bizónov. Tilgmanov rekord je verejnosti dodnes málo známy, čo je dôkazom toho, že už v tých časoch samochvála robila z ľudí celebrity, ktoré si neváhali neprávom privlastniť prvenstvo. Lenže za majstra v streleckom umení sa nepovažoval len Buffalo Bill. Iný lovec bizónov, Bill Comstock, si tiež privlastňoval titul „Buffalo Bill“, a preto vyzval svojho menovca na súťaž o 500 dolárov. To boli na tie časy obrovské peniaze, takže William „Buffalo Bill“ Cody výzvu okamžite prijal a urobil dobre, pretože peniaze vyhral. Dvojica súťažila celé dopoludnie, počas ktorého Cody zastrelil 69 bizónov a Comstock „len“ 46. Prezývka „Buffalo Bill“ teda na veky vekov prischla Codymu. Buffalo Bill zabil za celú svoju loveckú kariéru asi 40-tisíc bizónov a tak prispel k ich úplnému vyhynutiu a nepriamo aj k neslávnemu osudu Indiánov. Okolo roku 1850 brádzili severoamerické prérie milióny bizónov. Zálesáci spomínali, že ak narazili na stádo, to popri nich prechádzalo niekedy až 40 hodín a tmavá masa tiel siahala až po obzor. O 30 rokov neskôr bielili prérie už len bizónie kosti (tie sa potom využívali ako hnojivo) a stáda sa scvrkli na tisíce, no a v roku 1888 zostala na prériách necelá stovka bizónov. Mnohí farmári sa však neskôr pričínili o ich záchranu domácim chovom. Prečo Buffalo Bill kántril bizóny? Rozhodol sa, že za 500 dolárov mesačne bude zásobovať mäsom, bizónimi jazykmi a kožušinou bohatú smotánku na východe, ale aj železničných robotníkov. A tí potrebovali dobré mäso, lenže na lov nemali čas a po celodennej drine určite ani chuť. Preto sa finanční magnáti - bratia Goddardovci - rozhodli, že budú najímať lovcov, ktorí ich budú zásobovať chutným bizóním mäsom. Železnica sa stavala z východu aj zo západu a trať sa mala spojiť na presne určenom mieste. Buffalo Bill sa preslávil aj tu - náhodou zistil, že nastala chyba v pláne, stred spojenia nebol vymeraný presne a železnice sa už 10 kilometrov stavajú súběžne. Bill so schopnosťami herca túto skutočnosť teatrálne oznámil a pri slávnostnom spojení v Promontory v Utahu si z koláča slávy odhryzol aj on.

Z lovca hercom

V roku 1869 Codyho skontaktoval Edward Judson, ktorý pod pseudonymom Ned Buntline písal zošitové westerny. Mal v úmysle urobiť z Buffala Billa hlavného hrdinu svojich románov. Cody prikývol, a tak Buntline začal chrliť jeden román za druhým. V tom čase až do roku 1872 pôsobil Cody ako hlavný zved 5. kavalérie, a tak Buntlinovi dodával historky, často prikrášené, priamo z terénu. Buntline, povzbudený úspechmi svojich románov, napísal divadelné predstavenie Stopári prérie. Premiéra sa konala v Chicagu, mala však jeden háčik - hlavný hrdina Buffalo Bill odmietal vkročiť na javisko a sedel v hľadisku len ako divák. Tesne pred koncom predstavenia ho však Buntline presvedčil, aby sa aspoň postavil a zamával divákom. Výsledok bol viac ako príjemne šokujúci - Buffalo Bill zožal obrovský a dlhotrvajúci aplauz, vďaka čomu zistil, že pre ľudí na východe je naozajstnou žijúcou legendou divokého západu. Rýchlo z neho spadla tréma, spolu s Buntlineom predstavenie v priebehu 48 hodín významne zlepšili o dramatický indiánsky útok, povolali pištoľníka Texaského Jacka a vydali sa na prvé turné po východných mestách Ameriky. Kým ľudia prijímali Buntlineove dielo viac-menej pozitívne a najviac boli zvedaví na Buffala Billa - žijúcu legendu, tlač sa priam pretekala v nelichotivých replikách. *Chicago Inter-Ocean* napísal: „Buntlineova hra je taká zlátanina, že je škoda, že autor nezomrel skôr, ako ju napísal.“ Zahanbiť sa nedal ani *New York Herald*: „Buntlineov výplod je taký hlúpy a tak herecky odfláknutý, že je až zaujímavý.“ Tlač bola menej kritická ku Codymu, z úcty k jeho slávnej minulosti i prítomnosti.

Wild West Show

Buffalo Bill veľmi rýchlo získal herecké sebavedomie a odišiel na východ, kde sa rozhodol založiť vlastnú cirkusovú šou, ktorá by v silne zromantizovaných scénach imitovala umierajúci divoký západ. Cody neprišiel s týmto nápadom prvý, jeho predchodcovia však príliš neuspeli a najmä majiteľ cirkusu P. T. Barnum zažil nepríjemnosť, keď sa mu splašili bizóny a vtrhli medzi obecnosť. Cody mal však výdrž, organizačný talent a najmä ťažil zo svojej povesti „kráľa zálesákov“. Sprvu nezískal veľkú slávu, zažil aj odmietanie, no nevzdával sa a neskôr dvakrát obišiel celý svet (zastavil sa aj v Česku a na Slovensku) a na jeho predstavenia prichádzali králi a významní ľudia. Šou mala premiéru 17. mája 1883 a o štyri roky neskôr bol jeho cirkus natoľko populárny, že dostal pozvanie do Londýna. Zakrátko to bolo aj Taliansko, Nemecko či Rakúsko-Uhorsko. Toto päťročné európske turné malo obrovský úspech a tak ho po 10 rokoch, počas ktorých prebehla inovácia vybavenia, programu i personálu, Cody zopakoval. Jeho *Wild West Show* mala mnoho zamestnancov (denná spotreba bola napríklad 400 litrov mlieka a

800 kg mäsa) - kovbojov, Mexičanov a asi 100 Indiánov. Tých nebol problém zohnať, pretože v rezerváciách mali biedny život a v cirkuse mali aspoň dostatok jedla a pravidelný finančný príjem. Buffalo Billa prezývali Siouxiavia *Pahaska* (Dlhovlasý). Do svojej šou získal aj rôzne zaujímavosti, ako napríklad slávny deadwoodsky dostavník vytiahnutý z priepasti, ale aj veľké hviezdy, z ktorých najžiarivejšou bol jednoznačne náčelník Siouxi *Sediaci býk*, ktorý dostal povolenie opustiť rezerváciu a rezervačný agent si mädlil ruky, že náčelník prestane podnecovať medzi Indiánmi pôvodný spôsob života. Mnohí obvinili Buffalo Billa, že robí obchody s indiánskou cťou, on sa však obhajoval tým, že uňho sa majú lepšie ako v rezervácii, kde živia. Buffalo Bill z prítomnosti Sediacého Býka v šou významne profitoval, pretože ho predstavoval ako krvilačného vraha generála Custeru (Custerov vrah dodnes nie je známy, aj keď túto rolu po bitke pri Little Big Horne často pripisovali náčelníkovi Čejenov *Dážd' v tvári*, ktorý sa však obvineniam vytrvalo bránil). Aj tu sa však potvrdilo, že je jedno, či ide o belocha, alebo Indiána, známe osobnosti majú radi popularitu a ani Sediaci Býk sa falošnej úlohe Custerovho vraha príliš nebránil. Sám to obhajoval tým, že tak získa viac peňazí pre svoj ľud a známy bol aj rozdávaním peňazí chudobným deťom z veľkých miest, pričom nehľadel na farbu pleti. Keď sa jedného dňa Býk s cirkusom rozlúčil, dostal od Codyho do daru sombrero a bieleho koňa, ktorý sa stal v roku 1890 svedkom jeho vraždy.

Aj Little Big Horn

Buffalo Bill vo svojej šou slávnu bitku pri Little Big Horne takticky prekrútil. Pod strechou jeho cirkusového stanu totiž nezvítazili Indiáni, ako to bolo v skutočnosti, ale belosi, pričom Bill si nedal ujsť úlohu generála Custeru, ktorý na konci predstavenia predstavoval víťazstvo pokroku a civilizácie. Toto predstavenie vzhľadom aj vdova po generálovi - Elisabeth Custerová. Nie je známe, na základe čoho Indiáni pristúpili na prekrútenie dejín, vysvetlenie by však dávala ich všeobecná mienka o konaní belochov, ktoré bolo pre nich takmer vždy nepochopiteľné, a tak sa nad ním prestali zamýšľať. Faktom je, že Bill s partiou kovbojov dávali v tejto šou Indiánom poriadne na frak a indiánske šípy boli neškodné... Ďalšími hviezdami šou boli desperádo *Texaský Jack*, čarostrelkyňa *Annie Oakley*, zálesáčka *Calamity Jane* a krátky čas aj legendárny dobrodruh *Divoký Bill Hickock* - ten však ako herec totálne prepadol a po ôsmich mesiacoch šou opustil. Annie Oakley však bola miláčikom publika, jednou z najväčších hviezd predstavenia a pravica jej stisla waleská kráľovná a jej strelecké umenie obdivoval i náčelník Sediaci Býk, ktorý jej dal meno *Little Miss Shure Shot* - Malá slečna istá rana. Buffalo Billa sprevádzala s jeho cirkusom až do roku 1911, keď ako 45-ročná ukončila streleckú kariéru. Ani samotný Cody sa nedal zahanbiť - skvelo strieľal z koňa počas cvalu a divákov zabával odstreľovaním guľičiek, pričom zo sto trafil vždy aspoň 90. Aj zálesáčka Calamity Jane bola legendou západu, no až príliš často sa pozerala na dno pohárika. Aby jej pomohol, Cody ju angažoval do svojej šou a s ňou navštívila aj Anglicko, s úmyslom vyhľadať tu svoju dcéru. Tá však mala už svoj vlastný život, matku Calamity nikdy nepoznala a jej nevlastný otec bol výrazne proti akémukoľvek pokusu o jej vrátenie Calamity, s ktorou by ju čakala viac ako neistá budúcnosť. A tak Calamity Jane opäť utápala svoj žiaľ v bitkách, alkohole a neskrývanom pohrdaní anglickou smotánkou. To Buffalo Bill ako zamestnávateľ netoleroval, a tak Jane zo svojich služieb prepustil.

Z cirkusu naspäť do prérie

Cody musel svoje turné trikrát prerušiť. Najskôr dostal správu, že mu vážne ochorel syn Kit Carson (pomenoval ho po slávnom westmanovi) a prišiel na poslednú chvíľu, aby stihol jeho posledný výdych. V roku 1876, po slávnej bitke pri Little Big Horne, si Cody zvýšil svoj kredit vlastenca a odišiel pomôcť potlačiť povstanie Čejenov. Oddiel, v ktorom robil stopára, narazil pri Warbonnet Creeku (dnešná Nebraska) na skupinu Čejenov pod vedením nižšieho náčelníka menom *Žltá ruka*. Došlo k boju, v ktorom Buffalo Bill Čejena zabil, následne oskalpoval a s heroickým výkrikom „Prvý skalp za Custeru“ si víťazoslávne zasunul zakrvavený chumáč vlasov za opasok. Pritom Cody vôbec nebol zabijak Indiánov, za akého ho mnohí považovali. Neskôr ako jeden z prvých belochov vyhlásil, že bitka pri Little Big Horn nebola masakrom, ale bojom, v ktorom sa Indiáni bránili neuváženejmu Custerovmu útoku a proste zvíťazili. Buffalo Bill sa aj preslávil výrokom: „Všetky indiánske povstania vyprovokovala vláda svojimi nedodrzanými sľubmi.“ Tretie prerušenie cirkusového turné prišlo v roku 1890 od generála Milesa, ktorý Codyho povolal, aby skrotil náčelníka Sediacého býka, ktorý sa opäť chystal vykopať vojnovú sekeru. Toho však stihli zavraždiť vlastní súkmeňovci a Buffalo Bill sa mohol vrátiť k svojej šou.

Stará sláva a koniec

Buffalo Bill si vraj neskôr rád vypil, príčinou bol možno nie príliš príkladný rodinný život či smrť syna a neskôr aj dcéry. Niektorí dokonca hovorili, že Bill bol ťažký alkoholik, jedinou jeho výhodou vraj bolo, že zniesol oveľa viac ako ktokoľvek iný, takže za naoko triezvym Codym sa niekedy skrývalo pár deci tvrdého alkoholu. Ktovie... V každom prípade zastávkami *Wild West Show* v Česku (Praha, Brno, Olomouc, Liberec) či 26. júna 1906 v Košiciach sa pomaly, ale isto završovala úspešná časť života Willama Codyho, nazývaného Buffalo Bill. Ľudí pomaly prestali baviť roky nemenné scény a na šou postupne zabudli. Cody žil už len zo starej slávy, stával sa námetom filmov či zošitových románov a začal investovať. Medzi jeho záujem patrila priehrada či vlastné mestečko *Cody*. Všetko to však boli stratové podniky vrátane investície do nerastov v Arizone a klinec do rakvy podnikania si dal Cody v deň, keď sa rozhodol investovať do filmu. Práve rozvoju kinematografie totiž pripisoval úpadok svojej šou, a preto nakrútil veľkofilm *Posledná indiánska bitka*. Neuspel. To už hral vabank, pretože do filmu vrazil posledné peniaze a v roku 1913 úplne skrachoval. Všetko, čo sa týkalo jeho šou, musel ponúknuť do dražby, aby zaplatil dlhy, a to bol pre neho krutý úder. Zomrel 10. januára 1917 v Denveri na zlyhanie obličiek - starý, sklamaný neúspechmi posledných rokov a zdanlivo zabudnutý. Napokon sa však postaral ešte o jeden rozruch - na jeho pohrebe sa zišlo vyše 1000 pamätníkov a obdivovateľov.

Vlado Bis, Externý prispievateľ SME

